

Wat kan ik kennen?

- De totaliteit van de omvattende rede krijgt zijn hoogtepunt bij Hegel,
- Marx zal zeggen dat de filosofie van zijn hoofd op zijn voeten gezet moet worden.
- Het **doen** komt in zicht, maar ook de ervaring van het **verschil** tussen mensen (arbeiders denken anders dan bezitters van productiemiddelen)
- **Schoonheid** gaat een rol spelen in de grootsheid van de mens wiens rede (wegens succes van haar verspreiding) ook niet het antwoord op alle vragen blijkt te zijn.

maleutiek_2019 2

De enkeling versus de rest

- De rationaliteit en de gelijkheid zijn nog maar net geïntroduceerd of er ontstaat al een tegenbeweging.
- Het individuele gevoel komt in beeld: bij Lessing (1767) nog een beetje als dwaasheid, bij Schiller (1781) wordt die enkeling een held. (blz. 165) De esthetiek (en niet de politiek) wordt het medium waarlangs de mens moet worden opgevoed.

maleutiek_2019 3

Kunst

- Taylor schrijft in 'De bronnen van het zelf' dat deze kunst eerst de totaliteit verbeeldt op een wijze die de ratio niet meer kan, dan ontstaat de kunstenaar als vertaler van iets wat boven de rede uitstijgt. (Groot, blz. 174)
- Wanneer met Freud het onbewuste wordt geïntroduceerd vormt kunst ook een toegang tot, en een uitdrukking van, het onuitsprekelijke in onszelf.

maleutiek_2019 4

God is dood

Dionysisch (vergelijk vormdrift) versus Apollinisch (vergelijk stofdrift). De mens leert in zichzelf schouwen en ontdekt daar een tweedeling die in de loop van de rationaliteit als gemeengoed tot stand gekomen is. Nietzsche wil terug naar vóór Socrates, maar ook dóór naar een nieuwe mens: de Übermensch. (189)

maleutiek_2019 5

Kunst als het dionysische

Niet alleen uitdrukking van het innerlijk van één mens, maar ook zoektocht naar een 'herwaardering van alle waarden' (200)

In eerste instantie weegt het zwaar en heftig dit verzet van de enkeling tegen de gevestigde waarden, de gevestigde kunst, de normen en waarden die in generaties hiervoor zijn uitgekristalliseerd. Daarbij komt het verzet niet topdown, maar van een marginale, verarmde groep.

maleutiek_2019 6

Groots en meeslepend

“Groots en meeslepend wil ik leven” schrijft Marsman Hij vertaalt (mede) Zarathustra, Sartre schrijft over de driehoeksverhouding van Nietzsche en de Wagners (205).

Er is een rechtstreeks verband tussen de verandering van grondtoon in de kunst, het existentialisme en het communisme.

Er is verandering op komst !

In de 60iger en 70iger jaren wordt deze verandering door een complex aan factoren breed gevoeld en vormgegeven.

maieutiek_2019

7

“Iedereen heeft gewonnen iedereen krijgt een prijs” (uit Alice in Wonderland)

Maar dan ontstaan er twee onbedoelde en onvoorziene bewegingen;

- De gelijkheid zet zodanig door dat iedereen zichzelf als potentieel gelijk(waardig) kan ervaren.
- De vrede en de welvaart van na de wederopbouw haalt de moeitelijke verantwoordelijkheid van het kunstenaarschap, het marxisme en het existentialisme in.

De gevestigde orde staat onder kritiek, maar de nieuwe namen willen niet de macht overnemen; *“Laten we het mooi houden, er vooral geen literatuur van maken”*. *Vinkenoog over laatste nummer van blurb. (1950)*

Kritiek wordt de nieuwe standaard: denk aan Actiegroep tomaat (1969) en de studenten in de fabriek (1970)

maieutiek_2019

8

Effecten op existentialisme

- Het individuele existentialisme loopt op twee punten vast;
- De vrijheid los van alles en iedereen (de hel dat zijn de anderen) kan in een wereld vol gelijkwaardige individuen geen vormgeven aan ethiek en politiek. Sartre zelf wendt zich naar het communisme.
- De zwaarte van de individuele verantwoordelijkheid verandert richting vrijheid blijheid. Vrijheid is geen onmogelijke opdracht meer, maar een reële eis tot de opheffing van grenzen, regels en instituties. Van existentialisme tot belangenstrijd en dan tot identiteitspolitiek.

maieutiek_2019

9

Effecten op kunst

- Kunst is geen ambacht meer en het ambacht verdwijnt ook als belangrijkste component (conceptuele kunst, het idee haalt gaandeweg de ambachtelijkheid in)
- Kunst botst tegen de gelijkheid; gevolg enerzijds emanciperende kunst, maar ook ‘dat kan mijn kleuter ook’ en de vraag ‘wie bepaalt eigenlijk wat kunst is?’.

maieutiek_2019

10

De economie en de kunst

Alles van waarde is weerloos: kunst en kunstbezit verschuiven van waardigheid (niet in waarde uit te drukken) naar waarde en wordt (ook) een beleggingsobject.

Kijkcijfers, veilingopbrengsten en het aantal museumbezoekers vervangen iets wat ongemerkt teloor is gegaan; trage kunst, kunst als iets wat je moet leren waarderen.

maieutiek_2019

11

Filosofie en kunst nu

De rol van het brein en de effecten van kunst zijn meer in zicht dan kunst als voorbeeld of als expressie van een diepere waarheid. Toch is die laatste visie niet helemaal weg;

- Nehamas schrijft in 2007 *‘Only a Promise of Happiness: The Place of Beauty in a World of Art’*. Pleit voor schoonheid omdat schoonheid het beste in mensen boven brengt.
- “Derek Matravers offers an uncompromising defence of a controversial view about musical expression: that music expresses the emotions it causes its listeners to feel.” (over Art and emotion 1998)

maieutiek_2019

12

Individuele vrijheid en het onbewuste

De mens is gelijkwaardig, maar niet gelijk,
God is dood en de te kennen totaliteit raakt uit
zicht,
De wereld wordt steeds meer absurd in plaats
van betekenisvol,
De vraag ontstaat naar de zin van het bestaan,
nu niet gedragen door God of natuur, maar
gedragen door het ervarende subject met een
nog te exploreren onbewuste.

maeutiek_2019

13